

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного
університету

Випуск 28

*На пошану професора, ректора
Руслана Постоловського*

Рівне – 2016

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)
А 43

*Друкуються за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 6 від 30 червня 2016 р.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Редакційна рада:

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Кузіцькі Єжи – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Шугасва Людмила – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Лоренс Беата – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії:

Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 28. – Рівне: О. Зень, 2016. – 487 с.

ISBN 978-617-601-159-0

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію
періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»
визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)*

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

ISBN 978-617-601-159-0

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

3. Єленський В. Велике поверення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття / В.Єленський. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2013. – 504 с.
4. Результати загальноукраїнського соціологічного дослідження «Настрої України». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvu.org.ua/>
5. Рормозер Г. Ситуація християнства в епоху «постмодерна» глазами християнського публіциста // Вопросы философии. – 1991. – № 5 – С. 75–86.
6. Черенков М. Внецерковное християнство / М. Черенков. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bible.com.ua>

УДК 327-044.247(4+477)

О.Кундеус

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В статті досліджується базові етапи формування та реалізації євроінтеграційної політики України. Аналізуються основні події в історії відносин України та Європейського Союзу. Доведено, що реалізація євроінтеграційної стратегії детермінує здійснення системних перетворень у державі й суспільстві, а також суттєве поглиблення та розширення практичного співробітництва між Україною і ЄС у всіх магістральних напрямках.

Ключові слова: європейська інтеграція України, Європейський Союз, основні пріоритети України щодо європейської інтеграції на сучасному етапі.

В статье исследуется базовые этапы формирования и реализации евроинтеграционной политики Украины. Анализируются основные события в истории отношений Украины и Европейского Союза. Доказано, что реализация евроинтеграционной стратегии детерминирует осуществление системных изменений в государстве и обществе, а также существенное углубление и расширение практического сотрудничества между Украиной и ЕС во всех магистральных направлениях.

Ключевые слова: европейская интеграция Украины, Европейский Союз, основные приоритеты Украины относительно европейской интеграции на современном этапе.

The articles deals with the basic stages of the formation and realization of the Ukrainian eurointegration policy. It analyzes main events in the history of relations between Ukraine and European Union. It proves that realization of eurointegration strategy determines system changes in the state and society, and certain deepening and expansion of the practical cooperation between Ukraine and EU in all leading directions.

The EU integration is a complex time-consuming process which has numerous stages and forms before its completion. The actual membership with European Union is the ultimate result of this integration. The experience of the both long-standing and newly arrived EU members proves that the integration ensures prevention of nations' conflicts, stimulates economic development and strengthening of democracy as well as all in all contributes to the development of society.

It should be noted that speed of progress in the relations fully will depend on the efforts of Ukraine and concrete achievements in fulfilment of obligations according to the mutual values.

Thus, the European prospect of Ukraine will depend on that, as far as actively and hard our guidance will work at the realization of social-economic reforms, that to attain the political, economic and legislative criteria of membership in European Union. Consequently, Ukraine as the full-fledged European state can really take place only on condition of adequate perception of existent European reality in all their multidimensional and swift dynamics.

Key words: *European integration of Ukraine, European Union, the main modern priorities of Ukraine in terms of European integration.*

Актуальність. З набуттям незалежності у 1991 році, Україна розпочала формувати свій зовнішньополітичний курс, в основу якого було покладено прагнення зміцнити національну безпеку держави і перетворитися на активного учасника міжнародних відносин. Одним з пріоритетів зовнішньої політики стала інтеграція України у європейські структури. Тому завдання, яке ми перед собою ставили, – це висвітлення і аналіз основних вузлових етапів і подій, які мали місце у відносинах України та Європейського Союзу.

Необхідність встановлення форматів співробітництва з новими незалежними країнами пострадянського простору виникла відразу ж після розпаду СРСР в грудні 1991 року. У заяві ЄС від 2 грудня 1991 р. зазначено, що своїм референдумом Україна проголосила прагнення до незалежності, окрім того висловив сподівання, що вона перебере на себе всі зобов'язання Радянського Союзу, взяті ним у рамках Гельсінського Акту (1975), Паризької Хартії (21 листопада 1990) і ОБСЄ, особливо у ставленні до національних меншин, і що Україна приєднається до всіх міжнародних зобов'язань СРСР щодо контролю за нерозповсюдженням ядерної зброї [4].

23 грудня 1991 р. держави-члени ЄС були поінформовані про рішення учасників зустрічі 21 грудня в Алма-Аті про створення СНД. Одержавши відповідні запевнення про міжнародні зобов'язання країн СНД, 31 грудня вони їх визнали, підкресливши, що коли йдеться про країни, на території яких знаходиться ядерна зброя, то їх визнання має бути обумовлено їхнім приєднанням – як без'ядерних країн – до Угоди про нерозповсюдження ядерної зброї [18, с. 95]. Згодом 9 січня 1992 р. Європейська комісія внесла пропозицію до Ради ЄС про необхідність замінити Угоду про партнерство та співробітництво 1989 р. з Радянським Союзом на угоди, які б враховували нові політичні та економічні реалії, в тому числі процес демократизації та перехід до ринкової економіки. Новий підхід до ННД мав включати принцип будь-якої диференціації, що знайшло своє відображення в спільній основі нових угод, які являли певний синтез стандартних угод про торгівлю та співробітництво і далекосяжних за змістом Європейських угод. Основна мета УПС, враховуючи такі негативні наслідки розпаду Радянського Союзу, як спад виробництва, інфляція, безробіття, полягала, в першу чергу, в сприянні відновлення співробітництва між колишніми республіками СРСР та формуванню єдиного економічного простору. В результаті всі УПС в розділі I «Основні принципи угод УПС» головним принципом взаємовідносин з ЄС проголошено розвиток «співробітництва між ННД» [15, с. 48].

Такий підхід ЄС до відносин з ННД на початку 90-х років першочергово мав за мету нейтралізацію дестабілізаційних

факторів, що виникли в результаті розпаду СРСР та поширення на пострадянський простір зони стабільності та безпеки. Про це свідчить включення до УПС таких положень, як сприяння відкритості ринків ЄС, співробітництво у фінансовій та економічній сферах, надання технічної допомоги, що мали сприяти економічному зростанню у країнах СНД, а також положень, які сприяли б розвитку інституцій, зміцненню громадянського суспільства та залученню цих країн до загальноєвропейських політичних процесів. Така політика свідчила про досить обережну позицію ЄС щодо процесу розпаду СРСР й отримання гарантій безумовного виконання ННД зобов'язань колишнього Радянського Союзу. В першу чергу мова йшла про такі країни, як Росія, Україна, Білорусь та Казахстан, які отримали в спадщину радянські ядерні збройні сили [9, с. 322].

Стосовно України, то ЄС висловив побоювання щодо вирішення питань політичного та економічного характеру. Євросоюз привітав підписання Лісабонського Протоколу від 23 травня 1992 року, згідно з яким Україна, Казахстан і Білорусь зобов'язались ввести в дію Договір СНО-1 (підписаний 31 липня 1991), елімінувати ядерну зброю на їхній території і заявили про готовність приєднатися – як без'ядерні держави – до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (1 липня 1968). Однак, коли Верховна Рада України висловила свої застереження щодо ратифікації цього Протоколу, ЄС заявив, що буде повністю співпрацювати з Україною лише за умови, якщо вона стане без'ядерною. Зрозуміло, Європейський Союз висловив глибоке задоволення угодою щодо без'ядерного статусу України, яку підписали 14 січня 1994 року в Москві президенти США, Росії та України. Як заявили представники ЄС, приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї відкриває двері для розвитку широкої і взаємовигідної співпраці між Україною і ЄС [18, с. 96].

Саме на цьому тлі розвивалися відносини між Євросоюзом і Україною в період підписання та ратифікації нової Угоди про партнерство та співробітництво в 1991-1998 рр. Прагнення розвивати відносини з Україною паралельно розвитку відносин з іншими пострадянськими державами

простежувалось в усіх документах Європейського Союзу того періоду. 11 лютого 1992 р. був підписаний протокол угоди між ЄС та СНД стосовно виконання програми TACIS в Україні [9, с. 322]. Програма TACIS – це ініціатива ЄС для ННД та Монголії, що прискорює розвиток гармонійних і міцних політичних та економічних зв'язків між Євросоюзом і країнами-партнерами. Метою програми є сприяння розвитку в країнах-партнерах політичних та економічних інститутів на підтримку відкритого ринкового і громадянського суспільства, що засноване на політичних свободах та економічному процвітанні. TACIS впроваджує цю мету, надаючи фінансування для підтримки процесу переходу до ринкової економіки та демократичного суспільства [17, с. 26]. В квітні 1992 р. Європейська комісія (ЄК) прийняла рішення про необхідність переговорів з Україною, Білоруссю, Росією та Казахстаном щодо підписання угод про співробітництво. У жовтні 1992 р. Європейська Рада видала директиву, якою передбачався початок обговорення угод про партнерство та співробітництво з цими країнами. В березні 1993 р. розпочались офіційні переговори з Україною. Переговори завершилися 14 червня 1994 р. підписанням УПС в Люксембурзі Президентом України та Президентом Європейської комісії і представниками держав-членів ЄС. Тим самим було закладено правову основу у взаємодіях України з ЄС. Для молодшої української держави, яка переживала перші роки становлення національної економіки та правової системи, була дуже важливою політична й економічна підтримка з боку Європейського Союзу [9, с. 322].

УПС обумовлена потребою встановити тісні стосунки між ЄС та Україною, засновані на існуючих між ними історичних зв'язках і спільних цінностях. Вона знаменувала важливий крок вперед, замінюючи Угоду про Торгівлю та Комерційне й Економічне Співробітництво, яку Європейське Співтовариство та Радянський Союз підписали в 1989 році [17, с. 6].

В цілому Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС визначала цілі партнерських відносин між двома сторонами, серед яких, зокрема:

- розвиток тісних політичних відносин шляхом політичного діалогу;
- сприяння торгівлі, інвестиціям і гармонійним економічним відносинам;
- забезпечення основи для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, науково-технічного та культурного співробітництва;
- підтримка зусиль України щодо зміцнення демократії й розвитку її економіки та завершення переходу до ринкової економіки.

З огляду на те, що УПС є гнучким, «еволюційним» документом, відповідно до її положень сторони мали право вживати будь-яких загальних або спеціальних заходів, необхідних для виконання своїх зобов'язань згідно з Угодою [5].

В листопаді 1994 р. ЄС ухвалив Спільну стратегію щодо України, а в грудні 1996 р. – План дій, які висловлювали підтримку незалежності, територіальної цілісності, демократичним, політичним та економічним перетворенням в Україні та її інтеграції до світової економіки. В лютому 1996 р. набула чинності Тимчасова угода про торгівлю, яка узгоджувала основні принципи торгової політики між Євросоюзом та Україною (правило режиму найбільшого сприяння, національний режим, принцип протекціонізму за рахунок митних тарифів, стандартні правила СОТ стосовно митної оцінки товарів, правила щодо транзиту), а у вересні 1996 р. – індикативна програма ТАСІС на період до 1999 р. Крім того, згідно зі статтею 4 успішне виконання УПС мало відкрити перспективи для її еволюції до рівня преференційної угоди та подальшого зближення України з ЄС [9, с. 323].

Процес ратифікації Угоди про партнерство і співробітництво з Україною тривав майже чотири роки і завершився лише 1 березня 1998 р. УПС передбачала заснування інституцій, покликаних забезпечити виконання положень Угоди. Інституціональний механізм двостороннього співробітництва був остаточно сформований після набуття чинності УПС [10, с. 382].

Таким чином, УПС заклала основу для широкого економічного, фінансового, соціального і культурного

співробітництва, розвитку політичного діалогу між Україною і ЄС. Угода містила взаємні зобов'язання, які мають неодмінну юридичну силу та повинні забезпечити динамічний розвиток торгівлі й інвестицій.

11 червня 1998 р. Указом Президента України № 615/98 було схвалено «*Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу*», розраховану на період до 2007 р., яка проголошувала стратегічною метою набуття Україною повноправного членства в ЄС, а отримання статусу асоційованого члена Євросоюзу – головним зовнішньополітичним пріоритетом України в середньотерміновому вимірі. Стратегія визначила основні напрямки співробітництва України з Європейським Союзом:

- адаптація законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення прав людини;
- економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС;
- інтеграція України до ЄС в контексті загальноєвропейської безпеки;
- політична консолідація та зміцнення демократії;
- адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС;
- культурно-освітня і науково-технічна інтеграція;
- регіональна інтеграція України;
- галузева співпраця;
- співробітництво у галузі охорони довкілля [12, с. 30-35].

А 14 вересня 2000 р. Указом Президента України № 1072/2000 була затверджена конкретна Програма інтеграції України до Європейського Союзу, яка мала стати головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всіма видами співробітництва [10, с. 325].

Визначальним у відносинах між Європейським Союзом і Україною стало прийняття під час грудневої сесії Європейської ради у Гельсінкі (1999 р.) *Спільної стратегії ЄС щодо України*. Принципово важливим у Стратегії є визнання Євросоюзом європейських прагнень і європейського вибору України, хоча вона і не визначена у Стратегії країною-кандидатом на членство в ЄС. Стратегічне партнерство з Україною розцінюється як

життєвий фактор руху до миру, процвітання та стабільності в Європі. ЄС наголосив, що готовий виконати свої зобов'язання на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях з метою підтримки успішних політичних і економічних перетворень в Україні, які забезпечать подальше зближення України з Євросоюзом. Спільна стратегія визначила наступні завдання стратегічного партнерства:

- підтримка процесу демократичних і економічних перетворень в Україні;
- вирішення спільних проблем європейського континенту;
- підтримка зміцнення співробітництва між Україною і ЄС у контексті його розширення [9, с. 388].

Рух України до Європи, співпраця з ЄС означилися створенням в Україні відповідних структур для налагодження конструктивної співпраці. Згідно з Указом Президента України у 2002 р. утворено Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції, яку очолює президент України. Завданнями Ради є забезпечення ефективної координації та контролю за діяльністю органів державної влади у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції, схвалення відповідних рекомендацій цим органам. При президентові країни діє консультативно-дорадчий орган Національна рада з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. При Міністерстві юстиції діє також Міжвідомча координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, яку очолює міністр.

Підтвердженням незмінності стратегічного курсу України на європейську інтеграцію стало Послання президента до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки» (травень 2002 року). У ньому Глава Української держави визначив стрижнем стратегії економічного та соціального розвитку України на наступне десятиріччя практичну реалізацію до 2011 року завдань, пов'язаних із створенням внутрішніх передумов для набуття Україною повноправного членства в ЄС.

Політичний діалог Україна – Євросоюз відбувається у формі щорічних консультацій на найвищому політичному рівні (самітів

Україна – ЄС); засідань Ради з питань співробітництва; регулярних консультацій Україна – Трійка ЄС на рівні міністрів закордонних справ та на рівні політичних директорів МЗС. Починаючи з 2000 р. – також у формі зустрічей Україна – Трійка ЄС на рівні експертів з питань спільної зовнішньої та безпекової політики.

Динамічні зміни на європейському континенті, характер яких значною мірою визначається процесом розширення ЄС, поставили на порядок денний питання щодо пошуку нових підходів до взаємодії між розширеним ЄС та його новими сусідами. 11 березня 2003 р. Єврокомісія офіційно розповсюдила Звернення (Комунікацію) до Європейської Ради та Європейського Парламенту «Ширша Європа – сусідство: нові рамки відносин з нашими східними та південними сусідами», а на самміті ЄС в Салоніках у червні 2003 року були схвалені Висновки Ради ЄС щодо «Ширшої Європи» [8, с. 108-109].

Завдання європейської політики сусідства (ЄПС) полягає в тому, щоб поділитися перевагами розширення ЄС 2004 р. з країнами-сусідами стосовно зміцнення стабільності, безпеки та добробуту всіх, на кого поширюється дія цієї політики. Її було розроблено з метою попередити появу нових ліній розмежування між розширеним ЄС та його сусідами, запропонувати їм можливість участі у різноманітних видах діяльності Євросоюзу за допомогою інтенсивнішої співпраці у сфері політики, безпеки, економіки та культури. ЄПС також сприятиме виконанню одного із стратегічних завдань ЄС, визначеного в Європейській стратегії безпеки у грудні 2003 р., а саме – розбудові безпеки в сусідніх регіонах.

Водночас політика сусідства відрізняється від потенційного членства. У її рамках пропонуються привілейовані відносини з сусідніми країнами, які будуть розвиватися на засадах взаємного зобов'язання дотримуватися спільних цінностей, особливо у сферах верховенства права, належного державного управління, поваги до прав людини, включаючи права меншин, сприяння добросусідським відносинам, а також принципам ринкової економіки та стабільного розвитку. Країнам-партнерам пропонується визначити комплекс пріоритетних завдань,

виконання яких наблизить їх до ЄС. Ці пріоритетні завдання увійдуть до спільно погоджених Планів дій, що поширюватимуться на ключові сфери, у яких будуть здійснюватися відповідні конкретні заходи. Такими сферами є політичний діалог і реформа; торгівля та заходи, спрямовані на підготовку партнерів до поступової участі у внутрішньому ринку ЄС; правосуддя та внутрішні справи; енергетика, транспорт, інформаційне суспільство, охорона довкілля та дослідницько-інноваційна діяльність; соціальна політика та культурно-освітні контакти між людьми [7].

Європейська комісія надає виключного значення укладанню Плану дій з Україною, підкреслюючи, що серед учасників ініціативи сусідства нашої державі приділяється пріоритетна увага. Після проведення трьох раундів консультацій між Україною і Європейською комісією щодо Плану дій (27 січня – Київ, 24 лютого та 9 березня – Брюссель), 10 березня 2004 року рішенням країн-членів ЄС було тимчасово призупинено всі переговори з країнами-партнерами, в тому числі і з Україною, через відсутність консенсусу всередині Євросоюзу щодо стратегії Європейської політики сусідства. Країни-члени заявили про своє прагнення обговорити та узгодити загальні рамки планів дій, кінцеві цілі їх реалізації, рівень доступу до внутрішнього ринку, можливі стимули та часові рамки реалізації Планів дій. 1 квітня 2004 року на засіданні Комітету постійних представників країн-членів ЄС отримав підтвердження готовності відновити зазначені консультації [16].

І нарешті, 21 лютого 2005 р. відбулося спеціальне засідання Ради співробітництва Україна – ЄС. Форум увінчався підписанням Плану дій між Україною та ЄС в рамках Європейської політики сусідства. Цей документ розрахований на 3 роки і передбачає розширення співпраці, проте не відкриває Україні перспективи членства у Євросоюзі.

Потрібно відмітити, що підписанню цього Плану дій передували президентські вибори в Україні. Вони завершилися так званою «помаранчевою революцією», під час якої ЄС активно співпрацював з Україною, всіляко підтримував волевиявлення українського народу і допоміг забезпечити мирне вирішення політичної кризи.

В результаті цих подій президентом України став лідер «помаранчевої команди» Віктор Ющенко, який проголосив чіткий курс на європеїзацію України, що відкриває перед нашою державою реальні європейські перспективи.

Можна констатувати, що події 2004 року допомогли прискорити зближення між Україною та ЄС. З одного боку, «помаранчева революція» продемонструвала прагнення України поглиблювати процес проведення внутрішніх демократичних реформ. З іншого боку, в результаті подальшого розширення ЄС, яке відбулось 1 травня 2004 року між Україною та ЄС було встановлено безпосередній кордон. Обидві ці події надали можливість Україні та ЄС, вийшовши за рамки співробітництва, рухатися у напрямку поступової економічної інтеграції та поглиблення політичної асоціації.

У березні 2007 року було розпочато переговори щодо укладання нової угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво. Після вступу України до Світової Організації Торгівлі у травні 2008 року в новій угоді були закладені перспективи створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Щорічний саміт Україна – ЄС, що відбувся 9 вересня 2008 року, був важливим приводом для України та Євросоюзу дати оцінку їх поглибленим відносинам та подивитися в майбутнє. Під час зустрічі у Парижі лідери обох сторін визнали, що Україна як європейська держава поділяє з країнами ЄС спільні історію та цінності. Європейський Союз визнав європейські прагнення України та привітав її європейський вибір. Щодо укладення нової Угоди про асоціацію – лідери відзначили прогрес у переговорах та заявили що нова Угода оновить спільні інституційні рамки співпраці України та ЄС, сприятиме поглибленню стосунків у всіх сферах та посилить політичну асоціацію й економічну інтеграцію шляхом спільних прав і зобов'язань. Також на саміті в Парижі було відзначено необхідність створення нового практичного інструменту на заміну Плану дій Україна – ЄС [13].

Цей інструмент, порядок денний асоціації було ухвалено 24 листопада 2009 року на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС. Він визначає ключові пріоритети реформ,

яким Україна має приділити увагу протягом наступних років щоб повною мірою скористатися можливостями інтенсифікованої співпраці та поліпшеного доступу до ринків, передбачених новою Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Порядок денний асоціації передбачає створення Спільного комітету на рівні старших посадових осіб для здійснення огляду поступу в реалізації пріоритетів у процесі реформ, визначених у документі, та періодично подавати нову інформацію щодо нього. Спільний комітет регулярно представлятиме свої доповіді Раді з питань співробітництва Україна – ЄС.

Під час своєї першої зустрічі 26 січня 2010 року Спільний комітет схвалив Перелік пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2010 рік. До цього переліку увійшли 78 пунктів, що належать до визначених у ПДА пріоритетних галузей [14].

Серед інструментів, які Європейський Союз залучатиме задля допомоги Україні в імplementації цілей та пріоритетів, указаних у ПДА, зокрема, вказуються такі: обмін технічними експертними оцінками і рекомендаціями, найкращими практиками та ноу-хау; обмін інформацією; підтримка у розбудові та посиленні інституційної спроможності; також передбачається можливість залучення консультативної допомоги в процесі наближення законодавства до законодавства ЄС і започаткування секторальних діалогів в окремих секторах.

Крім того, для імplementації Порядку денного асоціації також можуть бути залучені інструменти Східного Партнерства. У разі необхідності, Європейська Комісія також заохочуватиме міжнародних, урядових, ділових та громадських партнерів до реалізації цілей та пріоритетів ПДА, а також сприятиме їм у реалізації цих завдань [12].

У ході 15-го Саміту Україна – ЄС в Києві 19 грудня 2011 сторони оголосили про завершення переговорів по майбутній Угоді про асоціацію, а 30 березня 2012 текст майбутньої Угоди було парафровано главами переговорних команд України та ЄС.

29 листопада 2013 р. у Вільнюсі відбувся саміт «Східного партнерства», на якому планувалося підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Проте, Президент України В.Янукович напередодні саміту заявив, що

Україна не підпише Угоду про асоціацію, оскільки український бізнес ще не готовий. Також він наголосив, що Україна потребує від ЄС «рішучих кроків назустріч Україні в питанні розробки і реалізації програми фінансово-економічної допомоги з використанням усіх наявних механізмів та ресурсів як інституцій, так і держав – членів ЄС». Також В.Янукович запропонував започаткувати діалог у тристоронньому форматі ЄС – Україна – Росія. У результаті учасники саміту у Вільнюсі ухвалили спільну декларацію, у якій відзначається «безпрецедентна громадська підтримка» політичної асоціації та економічної інтеграції України з Євросоюзом [3].

Відмова вищого керівництва держави у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан».

Після перемоги в Україні Революції Гідності, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», якою підтверджується незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі. Було також відзначено, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства у Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз. Цією Постановою Верховна Рада України рекомендувала Виконуючому обов'язки Президента України та Кабінету Міністрів України низку першочергових кроків у сфері європейської інтеграції, передусім у контексті укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2].

Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину – 27 червня 2014 року. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Відповідно до статті 486 Угоди з 1 листопада 2014 року здійснюється її тимчасове застосування. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набирає чинності після її ратифікації усіма державами-членами, в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання до Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу останньої ратифікаційної грамоти або останнього документа про затвердження.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є міжнародно-правовим документом, який на договірно-правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції [6].

Виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувається на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України плану заходів з її імплементації на 2014-2017 роки [2].

Виступаючи на XVII саміті Україна – ЄС, який відбувся у Києві 27 квітня 2015 р., Президент України П. Порошенко наголосив, що перспектива членства у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення і ключовою метою, заради якої проводяться реформи. Уперше Україна брала участь у саміті в статусі держави, яка уклала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом [1].

Серед основних цілей Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України 26 травня 2015 р., визначено забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу. Згідно зі Стратегією, Угода про асоціацію між Україною і ЄС визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС [2].

Підводячи підсумок варто наголосити на основних ключових моментах в історії стосунків України і Європейського Союзу, а саме:

– визнання Європейським Співтовариством України як незалежної держави (1991 р.);

- підписання протоколу угоди між ЄС та СНД стосовно виконання програми TACIS в Україні (1992 р.);
- розпочато переговори між Україною і Євросоюзом щодо підписання Угоди про партнерство і співробітництво (1993-1994 рр.);
- підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС і її ратифікація (1994-1998 рр.);
- схвалення «Стратегії інтеграції України до ЄС» (1998 р.);
- прийняття Спільної стратегії Євросоюзу щодо України (1999 р.);
- консультації і підписання Плану дій між Україною і ЄС в рамках Європейської політики сусідства (2004-2005 рр.);
- переговори щодо вироблення Нової посиленої угоди між Україною та Європейським Союзом (2007-2008 рр.);
- вступ України до СОТ (5.02.2008 р.);
- схвалено Порядок денний асоціації (2009 р.);
- завершення переговорів по майбутній Угоді про асоціацію (19.12.2011р.);
- парафовано текст майбутньої Угоди про асоціацію главами переговорних команд України та ЄС (30.03.2012 р.);
- підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.).

Отже, підсумовуючи варто зазначити, що Україна після проголошення незалежності веде пошук власного місця в європейських інтеграційних процесах і ключовим напрямком зовнішньої політики України та її стратегічним курсом визнано вступ до ЄС. Головним зовнішньополітичним пріоритетом України у середньостроковому вимірі визначено отримання статусу асоційованого члена ЄС. Ідея європейського вибору позитивно сприймається населенням України, євроінтеграційні прагнення України співпадають із необхідністю модернізації та радикального реформування практично всіх сфер життя. Досягнення відповідності держави й українського суспільства копенгагенським критеріям членства в ЄС є головним довготерміновим завданням євроінтеграційного курсу. Таким чином, реалізація

євроінтеграційної стратегії детермінує здійснення системних перетворень у державі й суспільстві, а також суттєве поглиблення та розширення практичного співробітництва між Україною і ЄС у всіх магістральних напрямках – торговельному й економічному; у сфері зовнішньої політики й політики безпеки; юстиції і внутрішніх справ; гуманітарній сфері.

Джерела та література

1. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції // Центр досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasni-j-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&
2. Відносини Україна – ЄС // Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/relations>
3. Вільнюський саміт ухвалив декларацію // УНІАН. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/857549-vilnyuskiy-samit-uhvaliv-deklaratsiyu.html>
4. Декларація Європейського союзу від 2 грудня 1991 року // Представництво Європейської Комісії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.delukr.cec.eu.int/page/262.html>
5. Десята річниця підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС // Представництво України при ЄС. Червень 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/download/02_PCA_Report_new.doc
6. Договірніо-правова база співробітництва Україна – ЄС // Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-relations>
7. Європейська політика сусідства. План дій Україна – Європейський Союз // Представництво Європейської Комісії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.delukr.cec.eu.int/data/doc/Action-plan-ukr.pdf>

8. Зовнішня політика України: Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань підготовлені Міністерством закордонних справ України. – Київ: ЦТІ «Е та Е», 2004. – 198 с.
9. Копійка В.В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна. – К.: Юрид. думка, 2005. – 448 с.
10. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
11. Національна стратегія інтеграції України до ЄС (Указ Президента України, червень 1998) // Політика і час. – 2000. – № 3-4 (спецвипуск). – С. 30–35.
12. Порядок денний асоціації Україна – ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://uk.wikipedia.org/wiki/Порядок_денний_асоціації_Україна_—_ЄС
13. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію // Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/content/47340.htm?>
14. Порядок денний асоціації // Представництво ЄС в Україні(12/02/2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://ec.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/
15. Угода про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною від 16 червня 1994 року. – Представництво Європейської Комісії в Україні, 1994.
16. Щодо Плану дій Україна – ЄС в рамках європейської політики сусідства // Представництво України при ЄС. Червень 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/download/02_PCA
17. Що таке Угода про Партнерство та Співробітництво? / Короткий довідник по Угоді, підписаній в Люксембурзі 16 червня 1994 р. між ЄС та Україною. – Лютий 1998. – Представництво ЄК, Київ.

18. Якемчук Р. Україна і Європейський Союз // Сучасність. – 1997. – № 10. – С. 95–97.

УДК 94(477)

А.Любарець

ВІДЗНАЧЕННЯ 9 ТРАВНЯ ЯК ДЗЕРКАЛО УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ (2005-2015)

Стаття має на меті дослідити ключові елементи політики пам'яті навколо відзначення 9 травня у період найбільшої активізації історичної політики в Україні (2005-2015 рр.). Свято має радянське походження, а радянська модель пам'яті про нього по сьогодні лишається важливим елементом радянської та російської ідентичностей. У зв'язку з цим, а також у зв'язку з великою популярністю цього свята кожен український уряд у зазначений період пропонував свою стратегію комеморації Дня Перемоги, яка часто викликала критику від опозиційних політиків і суспільних діячів. Вони, в свою чергу, пропонували альтернативні комеморації. Таким чином, відзначення 9 травня в Україні стало одним із ключових елементів політики пам'яті, за допомогою якого можна визначати позицію тих чи інших агентів пам'яті. Особливий інтерес для нашого дослідження становлять комеморації 9 травня у 2014-2015 рр., які формувалися перед рядом нових суспільних викликів.

Ключові слова: політика пам'яті, історична пам'ять, комеморації, 9 травня.

Задание статьи – исследовать ключевые элементы политики памяти вокруг празднования 9 мая в период наибольшей активации исторической политики в Украине (2005-2015 гг.). Праздник имеет советское происхождение, а советская модель памяти про него по сегодня остаётся важным элементом советской и российской идентичностей. В связи с этим, а также в связи с большой популярностью этого праздника каждое украинское правительство в рассматриваемый период предлагало свою стратегию коммеморации Дня Победы, которая часто вызывала критику от оппозиционных политиков и общественных деятелей. Они, в свою очередь, предлагали альтернативные коммеморации. Таким образом,

З М І С Т

Смолій В.
НА ПОШАНУ РУСЛАНА ПОСТОЛОВСЬКОГО
(З НАГОДИ 65-РІЧЧЯ) 3

Савчук П.
НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ПОСТОЛОВСЬКОГО:
НОВЕ БАЧЕННЯ 6

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Шугаєва Л.
НАРОДНЕ БОГОСЛОВ'Я В КОНТЕКСТІ
РЕЛІГІЙНИХ ПРАКТИК ДУХОВНОГО
МІСТИЧНОГО ХРИСТІЯНСТВА В УКРАЇНІ 19

Прищеп О.
ГІМНАЗІЇ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В
ОСВОЄННІ МІСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ДОВКІЛЛЯ
(ДРУГА ТРЕТИНА ХІХ СТ.) 27

Ткачук В.
ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ ДАВНІХ УКРАЇНСЬКИХ
АНТИМІНСІВ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. 41

Доброчинська В.
ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ
РОМАНА МОГИЛЬНИЦЬКОГО (1902-1973 РР.):
МАЛОВІДОМІ ФАКТИ З ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ 60

Пальчевський Р.
УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ МОЛОДІЖНИЙ
РУХ В ЗАКАРПАТТІ (1918-1939 РР.) 68

Карпухіна Т. УКРАЇНА В ПЛАНАХ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	80
Півоварчук В. ВПЛИВ РАДЯНІЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НА ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ НАСЕЛЕННЯ (1939-1940 РР.)	97
Старжець В. ПРОПАГАНДИСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ПІДПІЛЛЯ СЕРЕД ВЧИТЕЛЬСТВА ТА ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ (1944-1953 РР.) ...	109
Дубей В. ФОРМУВАННЯ ДОГОВІРНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС У ЦАРИНІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	120
Шамсутдинова-Лебедюк Т. МІЖКОНФЕСІЙНИЙ ДІАЛОГ ПРАВОСЛАВ'Я ТА ІСЛАМУ В УКРАЇНІ	132
Юзик В. ДАКТИЛОСКОПІЯ –ЦЕ ТОЧНА НАУКА, ЯКА НІКОЛИ НЕ ПОМИЛЯЄТЬСЯ	140
Bulyga I. NON-CONFESSIONAL RELIGIOSITY IN THE CONTEXT OF RELIGIOUS DEVELOPMENT OF VOLYN REGION	148
Кундеус О. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	159
Любарець А. ВІДЗНАЧЕННЯ 9 ТРАВНЯ ЯК ДЗЕРКАЛО УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ (2005-2015)	176

РОЗДІЛ 2

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Гуменний В.
ОФІЦІЙНА ПРОПАГАНДА І СХІДНА ПОЛІТИКА
РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ I СТ. Н.Е.
(ЗА НУМІЗМАТИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ) 190
- Жилюк С.
ВСЕЛЕНСЬКІ ПРАВОСЛАВНІ СОБОРИ:
СЕРЕДНЬОВІЧНА ЦЕРКОВНА ПОЛІТИКА
ТА ЇЇ ВІДЛУННЯ У ХХ СТ. 202
- Десятничук І.
РЕВОЛЮЦІЯ 1848 Р. В АВСТРІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ:
ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЧЕСЬКО-НІМЕЦЬКОГО
КОНФЛІКТУ 214
- Івчик Н.
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ПІВДЕННО-
ЗАХІДНОМУ КРАЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ДРУГОЇ
ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ РАКУРС 228
- Валюх Л.
РЕАКЦІЯ БРИТАНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ
НА ПОЧАТОК НІМЕЦЬКОЇ КОЛОНІАЛЬНОЇ
ЕКСПАНСІЇ В АФРИЦІ (1884-1888 РР.) 243
- Давидюк Р.
УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАЦІЯ В ПОЛЬЩІ:
ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ ТА ЧИСЕЛЬНОСТІ 254
- Савчук Г.
(НЕ)ФОРМАЛІЗОВАНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА Т.Г. МАСАРИКА 266
- Синяк С.
КОМЕНДАНТСЬКИЙ, ІНСТРУКТОРСЬКИЙ ТА
ТРЕНЕРСЬКИЙ СКЛАД ПОЛЬСЬКИХ

ПАРАМІЛІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВОЛИНІ
1921-1939 РР. 275

Пилипович Т.
УКРАЇНЦІ У СКЛАДІ АРМІЇ ГЕНЕРАЛА АНДЕРСА
В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
ШЛЯХИ ПОЯВИ ТА УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ 292

Слесаренко А.
МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА І ЗВ'ЯЗКИ
ЗАРУБІЖНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЕМІГРАНТСЬКИХ
КІЛ З ДИСИДЕНТСЬКИМ РУХОМ ТА
НОНКОНФОРМІСТСЬКОЮ КУЛЬТУРОЮ В
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1970-1980-ТІ РОКИ) 306

Гон М.
ОКАЗІАЛЬНИЙ І КОНВЕНЦІОНАЛЬНИЙ НАТОВПИ У
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ 317

Martynchuk I.
THE SLOVAK REPUBLIC AND NATO:
THE POLITICAL INCOMPATIBILITY OF 1993-1997 329

Опанасюк Т.
ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА
РЕЗУЛЬТАТИ ДРУГОГО ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО
ЦИКЛУ В РОСІЇ (1999-2000 РР.) 340

Michno J., Sommer H., Sommer H.
MŁODZIEŻ A BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE
W OKRESIE RÓŻNEJ NOWOCZESNOŚCI 353

РОЗДІЛ 3

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Прищепя Б.
ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ
СПОРУД ОСТРОЗЬКОГО ЗАМКУ XVI-XVII СТ. 366

Басюк К.
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ХРИСТИЯНСЬКИХ МОНАСТИРІВ НА ВОЛИНІ В
1939-1964 РОКАХ 380

Березняк В.
ПОСИЛЕННЯ КОНСЕРВАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ РІВНЕНЩИНИ В
ПЕРІОД «ЗАСТОЮ»: РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ 392

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРИОГРАФІЇ

Плюта Н.
ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА У ФРАНЦІЇ З ПИТАНЬ
КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В АФРИЦІ КІНЕЦЬ ХІХ –
ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД
ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНИМИ ІСТОРИКАМИ 404

Михальчук Р.
ГОЛОКОСТ НА РІВНЕНЩИНІ:
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ 422

Данильчук В.
ОСТАРБАЙТЕРИ З УКРАЇНИ:
ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМ
ВИВЕЗЕННЯ ТА РЕПАТРІАЦІЇ 439

Філіпчук І.
ФОРМУВАННЯ ІДЕЙ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»:
ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ 458

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 478

ЗМІСТ 481

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 28

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Л.Федорук, В.Самсонюк**
Обкладинка – **Г.Волохов**

Підписано до друку 1.07.2016 р. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 24,6.

Видавець О. Зень вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022
0-362-24-45-09; 068-0250674
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

A43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії :
Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових
праць. Випуск 28. – Рівне : О. Зень, 2016. – 487 с.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016
УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)